

Pensiile militare în NATO și UE. Este România un caz special?

General de brigadă Constantin SPÎNU

În ultimele două luni, subiectul pensiilor militare a revenit, cum se întâmplă deja, ciclic, în ultimii 10-12 ani, în atenția opiniei publice. De data aceasta, focul dezbaterilor s-a reaprins de la reforma pensiilor asumată în PNRR, în care s-ar fi angajat și includerea pensiilor militare în rândul celor speciale (fapt dovedit deja ca fiind un fals) și de la o pretinsă comunicare oficială dinspre Comisia Europeană către guvernul de la București cum că musai pensiile militare trebuie considerate speciale și aduse la ordin în câmpul contributivității (iarăși fals, pentru că nu există o astfel de poziție exprimată oficial de la Bruxelles, ci doar un studiu din categoria European Economy Discussion Papers, studiu intitulat „Special Pensions in the EU”. Lucrarea cu pricina este întocmită de doi angajați ai Directoratului General pentru Economie și Finanțe al Comisiei Europene. O puteți găsi fie căutând pe Google după titlul lucrării, fie accesând acest link:

<https://economy-finance.ec.europa.eu/publications/special-pensions-eu.en>.

Chiar vă îndemn să o citiți. La începutul acestei lucrări, se specifică foarte clar că opiniile exprimate în studiu sunt doar ale autorilor și nu reprezintă punctul oficial de vedere al Comisiei. Ar fi interesant de văzut cum a ajuns această lucrare să fie prezentată în presa din România drept o atenționare oficială de la Bruxelles, deși nu este chiar greu de înțeles motivația din spatele unei asemenea mistificări. În orice caz, pornind de la fapte concrete sau de la falsuri, episodul a generat un nou val de dezbateri în opinia publică din țara noastră.

Din nou apar eternele voci care se întrebă dacă este corect ca pensiile militarilor (dar și ale altor categorii profesionale) să fie calculate după alte criterii decât cele ale pensiilor din sistemul public, respectiv după principiul contributivității.

Din nou se înfierează cu mânia așa-zisa „scutare” a militarilor de la reținerile din salariu care se aplică oricărui salariat din România. Atunci când se vorbește despre lipsa contributivității în cazul militarilor, se induce în mod voit confuzia că aceștia nu ar contribui, pe timpul carierei lor, la bugetul statului. Fie nu ar plăti taxe și impozite, fie acestea ar fi mai mici decât în cazul altor categorii profesionale. Din nou fals. Cota de contribuție individuală la bugetul de stat a militarilor este egală cu cota de contribuție de asigurări sociale prevăzută de Codul fiscal.

O spune clar Legea nr. 223 din 2015 privind pensiile militare de stat, la articolul 31. Toți militarii, ca și salariații civili, plătesc către stat aceleași cote de contribuții și impozit pe soldă, respectiv 25% CASS, 10% CAS și 10% impozit. Citiți singuri, vă rog, nu trebuie să mă credeți pe cuvânt.

Și, totuși, care să fie problema cu acest sistem diferit de calcul pentru militari? De ce nu pot ei să fie „procesati” la fel ca oricare alt salariat, atunci când vine vorba despre evidența veniturilor obținute și calculul pensiei după trecerea în rezervă?

Este România un exemplu singular în NATO și în Europa? Răspunsul, pe scurt, este nu. Asigurarea veniturilor militarilor după trecerea în rezervă se face pe un sistem de pensie de stat în aproape toate țările NATO și ale Uniunii Europene. Aceasta este regula. Excepțiile sunt foarte puține.

Vă prezentăm, astăzi, câteva dintre cele mai relevante exemple, privind regulile de stabilire a pensiilor militare în câteva țări NATO. De ce credem că este de interes o astfel de comparație?

Cu siguranță nu vom reuși să îi convingem pe cei care militează cu toate forțele pentru schimbarea sistemului de pensii pentru militari. Nu pentru ei este această pledoarie.

Deși sunt extrem de vocali, nu cred că opinia lor este cea majoritară. Materialul de față se adresează celor mulți, militari și civili deopotrivă, care au dreptul să primească informațiile relevante, așezate în context, pentru a-și putea forma singuri o opinie.

Să începem cu România. Sistemul pensiilor militare de stat acoperă în țara noastră riscurile activității specifice sistemului de apărare, ordine publică și securitate națională, interzicerea sau restrângerea exercițiului unor drepturi și libertăți din Constituția României, precum și pierderile de venituri datorate invalidității, bătrâneții sau decedului (articolul 4 din Legea nr. 223 din 2015 privind pensiile militare de stat).

Baza de calcul folosită pentru stabilirea pensiei militare de stat este media soldelor/salariilor lunare brute realizate la funcția de bază în 6 luni consecutive, din ultimii 5 ani de activitate, actualizate la data deschiderii drepturilor de pensie, la alegerea persoanelor care urmează să se pensioneze, fără includerea unei serii de prime, sporuri, indemnizații specificate în textul legii.

Quantumul pensiei de serviciu se determină în procente din baza de calcul, începând cu 65%, pentru o vechime cumulată de cel puțin 25 de ani, la care se adaugă 1% pentru fiecare an care depășește această vechime, dar nu mai mult de 85%. În plus, vârsta minimă de la care militarii și celelalte categorii din sistemul național de apărare se pot pensiona este calculată după reguli clare.

Tot Legea nr. 223 din 2015 stabilește că vârsta standard de pensionare pentru limita de vârstă este stabilită în funcție de anul nașterii celor care trec în rezervă, pornind de la 56 de ani și trei luni, pentru cei născuți în luna octombrie 1959 și care crește progresiv, conform unei anexe care face parte din lege, până la 60 de ani, pentru cei născuți după luna ianuarie 1970.

Această limită poate fi redusă pentru perioada în care militarii și-au desfășurat activitatea în condiții de muncă deosebite, speciale sau alte condiții cu perioade corespunzătoare. Reducerea vârstei standard de pensionare nu poate fi mai mare de 13 ani.

Prin aplicarea acestor reduceri, vârsta standard de pensionare nu poate fi mai mică de 45 de ani, pentru cei născuți până în 1959, respectiv 47 de ani, pentru cei născuți după 1970. Miturile referitoare la pensionari anticipate sau pentru limită de vârstă în jurul a 40 de ani, cu pensii uriașe, sunt, evident... mituri.

Acestea, ar fi, pe scurt, coordonatele sistemului de pensii militare de stat din România. Ca și țara noastră, cele mai multe țări din NATO și din Uniunea Europeană au reglementat în mod similar sistemele de pensii militare de foarte multă vreme.

Bazele de calcul valorifică fie lunile cu veniturile cele mai mari din cariera unui militar, fie chiar ultima lună de activitate, fie perioade mai mari de la finalul carierei, de genul ultimilor 10 ani, pentru care se calculează media veniturilor. Să vedem exemple promise.

În Franța, baza de calcul (numită soldă brută) este reprezentată de media remunerației primite de militar în ultimele șase luni de serviciu efectiv înainte de ieșirea la pensie, fără a fi luate în calcul diversele prime de care a beneficiat.

Formula de calcul a pensiei este foarte simplă: (numărul de trimestre lucrate / numărul de trimestre necesare pentru pensionare) × 75% × solda brută.

Pensia militarilor este recalculată anual în funcție de inflație, pe baza indicilor menționați în raportul financiar, economic și social al legii finanțelor din anul în curs.

Pentru a beneficia de pensie, durata minimă serviciului militar efectiv (include și anii de școală militară) este de 27 de ani pentru ofițeri și 17 ani pentru subofițeri. În medie, un militar francez poate ieși la pensie în jurul vârstei de 43 de ani.

În Germania, baza de calcul a pensiei militare se stabilește în funcție de media celor mai mari venituri salariale ale militarului, la alegerea acestuia, din care se va asigura până la 73% pentru pensie. Pentru calculul pensiei se aplică un coeficient de 1,79% pentru fiecare an de vechime.

Militarii care au activat ca piloți sau mecanici de bord beneficiază de o creștere cu 16,86% a drepturilor de pensionare. În cazul pensionării anticipate, valoarea pensiei scade cu 3,6% pentru fiecare an, dar nu mai mult de 10,8%. Militarii germani se pot pensiona începând cu vârsta de 55 de ani, dar există sporuri de vechime. Pentru lucrul în condiții deosebite (inclusiv participare la misiuni în teatre de operații) pentru o perioadă de minimum 180 de zile (din care cel puțin 30 de zile fără întreruperi), vechimea în muncă se dublează.

În Polonia, militarii, polițiștii, judecătorii și procurorii beneficiază de un sistem propriu de pensionare, în baza unei legi din anul 2012. Calculul pensiei se face în funcție de solda netă (inclusiv sporurile) din ultima lună în cuantum de 75%. Vârsta minimă de pensionare a personalului militar angajat după intrarea în vigoare a legii amintite, respectiv 1 ianuarie 2013, este de 55 de ani, cu o vechime de cel puțin 25 de ani. Polonia acordă și bonificații cadrelor militare care au o carieră mai lungă.

Quantumul pensiei lunare pentru cadrele militare din Turcia este de 75% din ultima soldă de funcție și grad, plus 1% pentru fiecare an întreg pentru personalul care depășește 25 de ani vechime, dar nu are voie să depășească 100% din solda de grad și funcție. Pe lângă aceasta, rezerviștii turci pot beneficia de bonificații lunare suplimentare (stabilite periodic prin hotărâre de guvern), care variază în funcție de grad și vechime, precum și de o bonificație de pensionare, care poate fi acordată într-o singură tranșă sau periodic. Vârsta la care se pot pensiona cadrele militare din armata turcă este reprezentată de limita de vârstă în grad, cu acumularea unei vechimi de minimum 25 de ani pentru bărbați, respectiv 20 de ani pentru femei. Militarii și polițiștii turci primesc un spor de vechime de trei luni la fiecare an de muncă. Personalul navigator, de pe submarine și scafandrii primesc un spor de vechime de șase luni la fiecare an. Așa se face că, pentru ofițeri, sublocotenenții, locotenenții și locotenenții-majori se pot pensiona începând cu 41 ani; căpitanii - 46 ani; maiorii - 52 ani; locotenenții-coloneii - 55 ani; coloneii - 60 ani; generalii de brigadă și de divizie - 62 ani; generalii de corp de armată - 65 ani. Subofițerii se pot pensiona între 43 și 55 de ani, în funcție de grade, iar personalul civil cu funcții de execuție la 55 de ani, respectiv 60 de ani pentru cei aflați în funcții de conducere.

În Belgia, calculul pornește de la media ultimilor zece ani de serviciu militar. Pensia militarului belgian se calculează în funcție de trei elemente: salariul de referință, procentul alocat și alocațiile speciale. Salariul de referință - se calculează pe baza mediei salariilor din ultimii zece ani de serviciu și include și suplimentele de salariu, adică indemnizația de comandă, de formare și de perfecționare. Indemnizația de comandă variază în funcție de grad și se acordă ofițerilor (1.125 - 8.313 EUR pe an).

Indemnizația de formare este acordată subofițerilor cu gradele de adjutant, adjutant-șef și adjutant-major (600-700 EUR pe an). Indemnizația de perfecționare se acordă militarilor cu gradul de caporal-șef (250 EUR pe an). Procentul alocat reprezintă procentul din salariul de referință luat în considerare pe an de serviciu prestat, respectiv procentul de 1/50 pentru perioadele de serviciu activ și pentru perioadele de absență din motive de sănătate. Pentru anumite perioade de suspendare voluntară a serviciului, procentul este de 1/60 (pentru militarii cu vârsta de minim 50 de ani și care mai au cinci ani până la pensia la limită de vârstă; aceștia obțin 75% din salariu și diverse alocații până la ieșirea la pensie). În alocațiile speciale sunt incluse alocația pentru studii - 1/60 din salariu pe an și alocația pentru carieră (1/50

din salariu pe an), care se acordă pe o perioadă de doi ani, dacă militarul are cel puțin 12 ani de serviciu activ.

Exemplele pot continua, dar soluțiile sunt similare în majoritatea țărilor NATO și, cu mici excepții, ale Uniunii Europene. În toate aceste țări, la fel ca în România, pensiile militare sunt asigurate pe baza unor reglementări separate, dar nicio altă țară din cele menționate mai sus, în afară de a noastră, acest sistem nu este considerat „special”.

Merită, poate, adus în discuție și faptul că modelul pensiilor militare de stat, existent de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a fost replicat în România post-decembriștă și pentru alte categorii socio-profesionale: magistrații și personalul auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al Parchetelor, personalul aeronautic civil navigator profesionist din aviația civilă, membrii corpului diplomatic și consular, parlamentarii, primarii, funcționarii publici parlamentari, specialiștii de la Curtea de Conturi și alții au beneficiat, justificat sau mai puțin, nu putem stabili noi acest lucru, pe baza unor legi adoptate de Parlament, de algoritmi de calcul inspirați din sistemul pensiilor militare de stat.

Așa se face că atunci când opinia publică din România a descoperit această constelație a legilor speciale, care au produs pensionarii de lux, militarii au fost, pe nedrept, asimilați acestora.

Fără a arăta cu degetul către nimeni, cred că avem toate argumentele să spunem cât se poate de răspicat: pensiile militare nu sunt pensii speciale.

Sistemul acesta de calcul este norma în NATO și în Uniunea Europeană nu pentru că militarii ar fi „speciali”, ci pentru a asigura o justă compensare a importanței muncii, a riscurilor profesionale și a limitării sau interzicerii unor drepturi fundamentale pe perioada activă profesională a militarilor.

Experimente cu trecerea pensiilor militare pe principiile contributivității s-au făcut la noi, în urmă cu mai bine de 10 ani, iar rezultatele au fost dezastruoase. Pe lângă faptul că, din punct de vedere procedural, s-a dovedit o utopie recuperarea corectă a datelor pentru fiecare pensionar în parte, efectele asupra coeziunii și moralului militarilor, atenție, nu doar a celor în rezervă și în retragere, se resimt și astăzi. Nu doar contextul de securitate din ce în ce mai complicat și imprevizibil ne obligă la înțelepciune și cumpătate atunci când vine vorba de reforme în acest domeniu, dar și tradiționala legătură, da, specială!, între români și armată trebuie să fie un îndemn pentru cei care propun sau iau decizii, de a trata cu responsabilitate politica de asigurare a resurselor de trai pentru personalul care activează în sectorul apărării, ordinii publice și securității naționale.

Militarii nu își doresc un tratament special, nici pe timpul carierei active, nici după trecerea în rezervă, când rămân pe mai departe legați, prin jurământul lor, de armată.

Nu își doresc să fie nici bugetari de lux, nici pensionari privilegiați, deși, ca să fim sinceri, nivelul actual al soldelor, la toate categoriile de personal este departe de a reprezenta un factor motivant esențial pentru asumarea unei cariere militare.

În încheiere, putem face observația că în jurământul militar nu se face nicio referire la soldă sau la pensie, angajamentul nostru, al militarilor, de a ne pune viața pavază țării este necondiționat și fără echivoc. Nu ne înrolăm doar pentru avantajele materiale rezultate din cariera militară, indiferent că suntem soldați, subofițeri, maiștri militari sau ofițeri.

Dar fiecare militar așteaptă să fie tratat cu corectitudine și respect, pe măsura sacrificiilor pe care și le-a asumat în mod voluntar, atât pe timpul perioadei active, cât și după trecerea în rezervă. Poate că, în paralel cu discuțiile despre pensiile militare, ar trebui să analizăm mai atent și condițiile de muncă și de viață ale militarilor activi.

Cu siguranță nu ar strica, pentru înțelegerea contextului, o lectură atentă a Legii-cadru nr. 153 din 28 iunie 2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, în special a anexelor acesteia, pentru a vedea care este, în prezent, nivelul la care statul român consideră just a plasa soldele militarilor, în comparație cu ceilalți profesioniști din sistemul public și dacă sunt premise justificate pentru o reaşezare a acestora.